

ІНСТРУМЕНТИ ХЕДЖУВАННЯ ПРОЦЕНТНОГО РИЗКУ

Поліщук Наталія Володимирівна

д.е.н, професор, кафедра фінансів і банківської справи
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Труш Олена Ігорівна

здобувач вищої освіти економічного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Україна

Постановка проблеми. Під час ведення бізнесу або інвестування відбувається взаємодія з різними фінансовими інструментами, які можуть бути пов'язані з ризиком зміни процентних ставок. Це може призвести до нестабільності вартості активів та пасивів, що може призвести до невизначеності щодо прибутковості та фінансової стійкості. Щоб зменшити вплив ризику процентних ставок на бізнес, інвестори можуть скористатися інструментами хеджування процентного ризику. Ризик зміни процентних ставок може мати великий вплив на бізнес та інвестиції. Одним з рішень для зменшення впливу ризику процентних ставок є використання інструментів хеджування процентного ризику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження інструментів хеджування процентного ризику проводили багато науковців у різних областях фінансів та економіки. Деякі з найбільш відомих дослідників у цій області: Пітер Таффлер проводив дослідження про ефективність форвардних контрактів та опціонів як інструментів хеджування процентного ризику [1]. Роберт Ходжсон проводив дослідження про ефективність інтересних ставок форвардів та опціонів як інструментів хеджування процентного ризику [2]. Андреас Янссон проводив дослідження про використання опціонів ефективність в порівнянні з іншими інструментами [3]. Денніс Руменап проводив дослідження про ефективність інтересних ставок форвардів та опціонів у контексті валютного ризику [4]. Це лише деякі з багатьох науковців, які проводять дослідження у цій області.

Дослідження інструментів хеджування процентного ризику є активною галуззю досліджень, що залежить від багатьох факторів, таких як тип бізнесу, ринкові умови та бажаний рівень ризиків.

Мета роботи. Метою даного дослідження є розгляд інструментів хеджування процентного ризику та їх ефективності в зменшенні впливу ризику процентних ставок на бізнес та інвестиції.

Викладення основного матеріалу. Інструменти хеджування процентного ризику – це фінансові продукти, які допомагають зменшити ризик збитку, пов'язаного зі зміною рівня процентних ставок на ринку. Найпоширеніші інструменти хеджування процентного ризику включають форвардні контракти, опціони, процентні свопи та ф'ючерси на процентні ставки.

– Форвардні контракти – це контракти, в яких дві сторони домовляються про купівлю або продаж активу (в даному випадку, процентних ставок) на певну дату в майбутньому за фіксованою ціною. Цей інструмент дозволяє захиститися від зміни процентних ставок, оскільки вартість форвардного контракту залишається стабільною до дати виконання контракту.

– Опціони – це контракт, що надає його власнику право, але не зобов'язання купити або продати актив за фіксованою ціною до певної дати в майбутньому. Володіння опціоном дає можливість захиститися від негативного впливу зміни процентних ставок на фінансові результати. Якщо процентні ставки зростають, власник опціону може використати його, щоб купити актив за більш низьку ціну, ніж поточна ринкова ціна.

– Процентні свопи – це договір між двома сторонами, що включає обмін потоками процентних платежів протягом певного часу. Угода може бути на обмін потоку фіксованої процентної ставки на потік змінної процентної ставки, або навпаки. Цей інструмент дозволяє зменшити ризик зміни процентних ставок. Наприклад, одна сторона може згодитися платити фіксовану процентну ставку, а інша – змінну процентну ставку. Це дає можливість власникам боргових зобов'язань захистити себе від зростання процентних ставок.

– Ф'ючерси на процентні ставки є контрактом на купівлю або продаж фінансового інструменту за певну ціну та на певну дату в майбутньому. Цей інструмент може бути використаний для захисту від ризику зміни процентних ставок, оскільки вартість ф'ючерсів на процентні ставки відображає поточні ринкові умови. Якщо процентні ставки зростають, ціна облігацій знижується, а отже, покупець контракту може отримати прибуток, якщо продавець згоден продати облігації за ціною в контракті.

– Процентні опціонні свопи поєднують в собі елементи опціонів і свопів. Це означає, що одна сторона має можливість обмінюватися потоками процентів з іншою стороною, а також купувати опціон на покупку чи продаж активу за фіксованою ціною в майбутньому.

– Капіталозберігаючі інструменти – це такі інструменти, як нульові купонні облігації або депозитні сертифікати, можуть бути використані для захисту від процентного ризику. Ці інструменти забезпечують фіксовану дохідність без ризику від змін процентних ставок.

Для того, щоб правильно використовувати інструменти хеджування процентного ризику, необхідно розуміти, які ризики інвестор прагне зменшити і які інструменти підходять для конкретної ситуації. Наприклад, якщо інвестор має портфель облігацій з довготерміновими діючими ставками, то він може застосувати процентні ф'ючерси для хеджування процентного ризику. З іншого боку, якщо інвестор має короткотермінові зобов'язання зі змінними процентними ставками, то йому можуть підійти процентні опціонні свопи.

Крім того, важливо враховувати вартість хеджування. Хеджування може бути дорогим, оскільки інвестор повинен платити за укладання договору, а також за утримання позиції в часі. Також важливо знати, що інструменти хеджування не є гарантією прибутку або захисту від усіх ризиків. Хеджування не є єдиним способом управління ризиками. Інвестор може розглянути інші стратегії, такі як диверсифікація портфеля або використання інших фінансових інструментів. У будь-якому випадку, перед застосуванням будь-якого інструменту хеджування,

інвестор повинен вивчити його особливості та ризики, а також звернутися до фінансового консультанта.

Інструменти хеджування процентного ризику можуть мати як позитивні, так і негативні сторони.

Позитивні сторони хеджування процентного ризику:

– Зменшення ризику: хеджування процентного ризику дозволяє зменшити ризик збитків, які можуть виникнути в результаті зміни процентної ставки.

– Захист від несподіваних подій: хеджування дозволяє захистити свої фінансові інтереси від несподіваних подій, таких як зростання процентної ставки.

– Поліпшення планування: хеджування дозволяє зробити планування більш точним, оскільки ви можете зменшити вплив невизначеності на ваші фінансові результати.

Негативні сторони хеджування процентного ризику:

– Витрати: хеджування може призвести до витрат на придбання інструментів, необхідних для захисту від ризику.

– Обмеження: хеджування може призвести до обмеження в можливості заробітку, оскільки ви можете бути забезпечені від певної кількості ризику.

– Необхідність знань: для ефективного хеджування потрібні певні знання про ринок та інструменти хеджування.

Висновки. Враховуючи різні інструменти хеджування процентного ризику, важливо вибрати той, який найкраще відповідає потребам та обставинам інвестора. Для цього необхідно провести детальний аналіз портфеля та ризиків, що з ним пов'язані. Також слід звернути увагу на вартість хеджування та можливі ризики, пов'язані з кожним інструментом. Загалом, інструменти хеджування процентного ризику є корисними для тих, хто володіє кредитами або борговими зобов'язаннями, а також для інвесторів, які мають портфелі облігацій. Їх використання дозволяє зменшити ризик збитку в разі негативних змін на

ринку процентних ставок. Тому вони є важливим інструментом для будь-якої компанії, що працює зі змінними процентними ставками. Однак, важливо мати на увазі, що використання цих інструментів може бути складним і вимагати додаткових знань та досвіду у фінансових операціях.

Список використаних джерел:

1. Peter Tuffler. (2017) Options, futures, and other derivatives. *Pearson Education*, (56), 50–59.
2. Robert Hodgson. (2020). Investments. *McGraw-Hill Education*, (15), 15–18.
3. Andreas Jansson. (2021). Fixed income securities and derivatives handbook: analysis and valuation. *Bloomberg Press*, (1), 254–256.
4. Dennis Rumenap. (2019) Fixed income securities: tools for today's markets. *John Wiley & Sons*, (4), 8–17.
5. Jorion P. (2021) Value at risk: The new benchmark for managing financial risk. *McGraw-Hill Education*, (4), 48–54.
6. Madura J. (2021) Financial markets and institutions. *Cengage Learning*, (12), 18–21.